

Sygn. akt V CSK 131/09

POSTANOWIENIE

Dnia 24 listopada 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Lech Walentynowicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jan Górowski

SSN Krzysztof Strzelczyk

w sprawie z wniosku H. M.

przy uczestnictwie M. M.

o zakaz prowadzenia działalności gospodarczej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 24 listopada 2009 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawczynie od postanowienia Sądu Okręgowego

w C.

z dnia 29 grudnia 2008 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 28 sierpnia 2008 r. Sąd Rejonowy oddalił wniosek H. M. o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej wobec uczestnika postępowania M. M.

Sąd ustalił, że uczestnik prowadził od 18 marca 1986 r. działalność gospodarczą na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej, od 1993 r. pod firmą „Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe M. – M. M. w C”. Już od 1997 r. działalność ta przynosiła straty finansowe, jednakże uczestnik nigdy nie złożył wniosku o ogłoszenie upadłości. Na dzień 17 grudnia 2001 r. toczyło się przeciwko niemu 210 postępowań egzekucyjnych. Egzekucje z nieruchomości były bezskuteczne. Zlicytowano egzekucyjnie tylko nieruchomość za kwotę 300.000 zł, która tylko częściowo zaspokoila wierzycieli, w pozostałym zakresie umorzono postępowania. Aktualnie toczy się jedno postępowanie egzekucyjne z wniosku wierzyciela „F.” – spółki z o.o. w C.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych złożył w dniu 13 września 2001 r. wniosek o ogłoszenie upadłości uczestnika, ale później cofnął wniosek i postępowanie upadłościowe zostało umorzone postanowieniem Sądu Rejonowego w C. z dnia 18 kwietnia 2002 r.

Postanowieniem z dnia 17 lutego 2003 r., które uprawomocniło się w dniu 11 marca 2003 r., Sąd Rejonowy pozbawił M. M. prawa prowadzenia działalności gospodarczej na okres 5 lat (do 11 marca 2008 r.). Mimo orzeczonego zakazu uczestnik nadal prowadził tę działalność, aż do osadzenia go w zakładzie karnym w dniu 19 września 2005 r.

Sąd Rejonowy potwierdził uprawnienie H. M. do złożenia wniosku jako wierzycielki legitymującej się tytułem wykonawczym zasądającym na jej rzecz od uczestnika kwotę 203.000 zł. Wniosek ten złożyła 31 marca 2008 r., wkrótce po ustaniu orzeczonego zakazu. Sąd uznał jednak wniosek za spóźniony, ponieważ mógł być złożony w terminie rocznym, określonym w art. 377 u.p.n., liczonym od wejścia w życie ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze

(Dz. U. Nr 60, poz. 535 ze zm.), tj. do dnia 30 września 2004 r. Sąd Rejonowy zauważył również, że wnioskodawczynie nie wykazała, iżby w okresie 19 dni (od ustania zakazu do złożenia wniosku) ujawniły się nowe przesłanki uzasadniające orzeczenie zakazu.

Sąd Okręgowy zaaprobował orzeczenie Sądu Rejonowego, oddalając apelację wnioskodawczynie zawierającą tylko procesowy zarzut związany z niestawiennictwem H. M. na rozprawę (korekta dotyczyła jedynie kosztów zastępstwa prawnego).

Wnioskodawczynie w skardze kasacyjnej domagała się uchylenia postanowienia Sądu Okręgowego i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Skarżąca powołała się na naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c. przez nierozpoznanie przesłanki zakazu w postaci celowego działania uczestnika, prowadzącego do jego niewypłacalności. Przedstawiła też zarzut błędnej wykładni art. 374 ust. 1 u.p.n. i art. 377 u.p.n. przez uznanie, że wniosek jej został sprekludowany.

Wnioskodawczynie wyraziła pogląd, że art. 377 u.p.n. nie ma zastosowania przy orzekaniu zakazu na podstawie art. 374 ust. 1 u.p.n., w sytuacji gdy dłużnik działa celowo, w sposób rażący.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ustalenia faktyczne w rozpoznawanej sprawie są bezsporne. Wynika z nich, że sposób prowadzenia przez uczestnika „działalności gospodarczej” był wysoce naganny, prowadzący w efekcie do wszczęcia przeciwko niemu postępowań karnych, zakończonych wyrokami skazującymi (odpis karty karnej – k. 51). M. M. nigdy nie złożył wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego, mimo powstania takiego obowiązku i prowadził działalność gospodarczą wbrew orzeczonemu zakazowi. Orzeczony 5-letni zakaz prowadzenia działalności gospodarczej ustał z dniem 11 marca 2008 r., ale uczestnik od chwili osadzenia

(19 września 2005 r.) nie prowadził działalności gospodarczej (na rozprawę w tej sprawie został doprowadzony z zakładu karnego).

Trafne jest stanowisko obu Sądów – na tle zmian legislacyjnych, które nastąpiły w okresie objętej sporem – że roczny termin przewidziany w art. 377 ustawy z dnia 27 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm., dalej: „u.p.n.” powinien być liczony od dnia wejścia tej ustawy w życie, tj. od dnia 1 października 2003 r. (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2006 r., III CZP 13/06, OSNC 2007, nr 1, poz 8). Termin ten dawno upłynął.

Przewidziany w art. 377 u.p.n. termin może być również liczony od daty umorzenia postępowania upadłościowego, co w odniesieniu do uczestnika nastąpiło bezspornie w dniu 18 kwietnia 2002 r. Tak liczony termin upłynął więc jeszcze wcześniej.

Roczny termin z art. 377 u.p.n. jest terminem materialnoprawnym o charakterze prekluzyjnym, nie podlega zatem przedłużeniu ani przywróceniu, jeżeli efektywnie już minął (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2008 r., V CSK 424/07, OSNC 2009, nr 4, poz. 59). W tym kontekście wniosek Heleny Matyi jest oczywiście sprekludowany.

Wyartykułowany w skardze kasacyjnej problem prawny wymaga jednak wyjaśnienia, czy roczna prekluzja z art. 377 u.p.n. ma zastosowanie przy orzekaniu o zakazie na podstawie art. 374 ust. 1 u.p.n. W tej mierze wypowiedział się już Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 23 marca 2006 r., IV CSK 35/05 (OSNC 2007, nr 1, poz. 14), stwierdzając, iż zawarte w art. 377 u.p.n. odniesienie się do „zakazu, o którym mowa w art. 373 u.p.n.”, należy rozumieć jako odwołanie się do sankcji opisanej od strony przedmiotowej tylko w art. 373 u.p.n. i w konsekwencji postępowaniem o orzeczenie zakazu z art. 373 u.p.n. będzie również postępowanie wszczęte na podstawie art. 374 ust. 1 u.p.n.

Sąd Najwyższy w składzie orzekającym podziela tę wykładnię. Prawo upadłościowe i naprawcze wprowadziło m.in. nową, wyraźnie odmienną niż art. 17²

Prawa upadłościowego, regulację polegającą na zniesieniu bezterminowej możliwości wszczynania postępowania o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej. Te ograniczenie nie doznaje żadnych wyjątków, natomiast przedłużony został czasokres zakazu. Stanowisko strony skarżącej, opowiadając się za bezterminowym wszczynaniem postępowania o orzeczenie zakazu w sytuacji określonej w art. 374 ust. 1 u.p.n., koliduje wyraźnie z zamierzeniem prawodawcy zmaterializowanym w art. 377 u.p.n. Głównym celem wprowadzenia art. 374 u.p.n. było rozszerzenie możliwości orzeczenia zakazu na osoby, które wprawdzie wypełniły obowiązek zgłoszenia upadłości w terminie, ale w sposób rażąco zawiniony doprowadziły do niewypłacalności dłużnika. Art. 377 u.p.n. określa zatem nie tylko termin do skutecznego wszczęcia postępowania, lecz również konsekwencje jego niezachowania w postaci prekluzji. Nie różnicuje przy tym przyczyn orzekania zakazu. Tym samym roczna prekluzja z art. 377 u.p.n. ma zastosowanie przy orzekaniu o zakazie na podstawie art. 374 ust. 1 u.p.n.

Należy wskazać, że powołanie się przez wnioskującego wierzyciela na art. 374 ust. 1 u.p.n. stawia go w trudniejszej roli, ponieważ musi wówczas wykazać celowość działania dłużnika lub jego rażące niedbalstwo. W rozpoznawanej sprawie wnioskodawczyni była uprawniona do uzasadnienia swego żądania na podstawie art. 373 ust. 1 pkt 1 u.p.n., co byłoby dla niej korzystniejsze. W każdej jednak sytuacji jej wniosek był oczywiście spóźniony, w związku z czym Sąd Rejonowy nie mógł orzec żądanego zakazu (art. 377 u.p.n.).

Należało w konsekwencji oddalić skargę kasacyjną (art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c.).